

rardır, başqa süz ola bilməz. Müzdür sağollaşıb başqa iş axdarmağa getdi.

O, yulda bərk yurulmuşdu, yaxında bir çəmənlik yanında ağac külğosində əyləşdi. Bu zaman bir nəfər atlı da bu yere gəldi. Onnar əhvallaşdılar. Atlı müzdürdən hardan gəlib, hara getməsinə suruşdu. Müzdür başına gələn əhvalatı atlıya süylədi.

Atlı müzdürə dedi:

– Sən qayıt get həmin qulçomağın yanına, de ki, iş tapmadım, hələ həmin keçən ilqarla razılaşax. Onda o razı olacax. Sənsə belə et:

– Hər gün sənə verilən suğanı bir ağacın buşluğuna at, övəzində gündə bir baş sarımsax ye, sonra gürərsən, necə ular. Müzdür məsləhətə razı ulub geri qayıtdı. Ağası ilə razılaşıb işə başladı. Onun yemək üçün aldığı pay hələ keçən ilki suğan idi.

Müzdür atlının dediyi kimi hər gün bir baş sarımsaq yeyir, suğanları isə bir ağacın kuğuşuna salırdı. Beləliklə, il başa çatdı. Quyunları bərəyə saldılar. Ağa müzdürə təklif etdi ki, işə başlasın.

Güzünə dündüyüm müzdür hələbil bu təklifi güzləyirdi. İş başladı, müzdür quyunları bir-bir bərənin hasarından o tərəfə tulladı. Qolçomax üçün bir dənə quzu belə qalmadı. İşi belə gürən, qolçomax fikrə getdi. Sunra bir neçə quyun özü üçün quymağı müzdürdən xahiş etdi. İlqar var, ilqardan başqa süz ola bilməz! – deyə müzdür qulçomağın qulunnan tutub suğannar atılan ağacın altına apardı. Ağacın yarpağı saralıb, güvdəsi isə quvrulmuşdu.

Bura bax, bu sənin hiyləndir, sən məni bir il bu ağac kimi qurutdun, indi isə kefindir çək – deyib sürünü övlərinə tərəf sürməyə başladı. Beləliklə, müzdür varrı bir adam uldu. Siz də varrı ulasız!

OVÇU PİRİM

Deyir, ovçu Pirim yarax-yasax götürüb ova getsə də, ilk vaxtdar hələ nə quşdarın, nə də heyvannarın dilini bilirmiş. Bunun Xan Kəlbi adında qardaşı varıymış ki, isdəyəndə tütəyi quş kimi dilləndirə, ceyran-cüyür tək mələdə bilirmiş. Ovçu Pirim hər dəfə ov dalınca gedəndə qardaşını da özünən apararmış ki, onun çaldığı tütəyin səsinə quşdar, heyvannar cəm olsun o səmtə. Ovçu Pirim də bacardığınnan ovlayıb yükünü tutsun.

Bu minvalnan xeyli dulanıllar: ov ovlamaxda, quş quşlaxda ad çıxarıllar. Hə... deyir, sən saydığını say, gür fələk nə sayır. Qəza gəlməyə, gələnnən sonra heç səmənd at da qaçıb qurtara bilmir. Bir günneri genə də Ovçu Pirim qardaşınan ov gūzarına çıxır. Xan Kəlbi deyir ki, qardaş, sən asda-asda gəl, mən gedim tütək çalım – quşdan, əlikdən endirim. Bəli, bu aralanıb güzdən itir. Ovçu Pirim də həmin səmtin qarəsınca dinşək kəsilə-kəsilə başlayır getməyə.

Xan Kəlbi bir az gedənnən sonra səmtini dəyişib dünür ayrı tərəfə. Ağına gəlmiş ki, qardaşı çaşa bilər. Dündüyü bu ayrı səmtə bir daldalığa çökilib tütəyin çıxardır, başlayır keyik səsi çıxartmağa. Ovçu Pirim gürür qardaşı gedən səmtə hələ bir xəbər yuxdu: amma başqa bir yannan keyik səsi gəldi. Öz-özünə fikirəşir ki, Xan Kəlbi yer tapıb keyik çağırana kimi hazırca ovdu, dünüm ovluyum. Aralıxlardan ötə-ötə, xəlvət-xəlvət özünü yetirir keyik səsi gələn yerə. Səsi nişan alıb atır. Sunra durub yüyürür ki, keyik özünü qaya-qapçaxdan tulla-masın. Gəlib gürür nə? Qardaşı Xan Kəlbini vurub öldürüb. Dünya başına firranır, güzünə qarannıx çükür: Hannan-hana ayılıb başına gələn qəziyəni süzə düzür:

Çaxgınan-çaxmağı od düşsün quva,

Çalxaşib buluddar tutulsun hava.

Dağılsın bu gün ki, mən çıxdım ova,

Keyik bilib Xan Kəlbini öldürüm.

Yarax, səni zərgərərə düydüm,
Əziz tutub zər-zibaya quyurdum,
Bu günnəri öz güzümü oydukdum,
Keyik bilib Xan Kəlbini üldürdüm.

Yarax, səni açılmayıb qalasan,
Nə nişan gütürə, nə ov alasan.
Canıma yağısan, başa balasan,
Keyik bilib Xan Kəlbini üldürdüm.

Yarax, gürüm sənin xəznən buş olsun,
Tətiyin pas tutsun, quvun yaş olsun.
Barmağım qurusun, əlim daş olsun,
Keyik bilib Xan Kəlbini üldürdüm.

Ovçu Pirim deyər: işim gürubdu,
Öz fəhmim özümə tələ qurubdu.
Yazım tərs yazılıb, qəza vurubdu,
Keyik bilib Xan Kəlbini üldürdüm.

Deyilənə güre, bu qəziyədən sonra Ovçu Pirim xeyli zaman əlinə yarax almayıb. Ta o vaxtaca ki, quşların, heyvanların dilini üyrənə bilib.

NƏNƏVAY DƏRƏSİ

Çalğan dağınan üzü Sabnava kəndinə sarı enəndə göz qaldıb, bağır yaran bir dərəyə tuş gəliyəndə – Nənəvay dərəsinə. Deyir, bir qızla bir oğlan bir-birinə künlü verib əhd-peyman eləyibləmiş. Hərdən vədələşib dağ düşündə gürüşürlərmiş. Həməndə bu dərənin yeri allı-güllü bir talaymış. Oğlan qız buranı öz dərəcəsinə seyrəngah eləyibləmiş. Günnərin bir günü yenə də seyrə çıxıblarmış. Birdən dağ tərənir, yer yarılır, qızla oğlanın gözdiyi tala uçurum bir dərəyə dönür. İş elə gətirir ki, oğlan qıraqda bir qaya parçasının üstündə qalır,

qız dərə aşağı yuvarlanır. Oğlan yanından yuxa çıxan qızın səsinicə eşidə bilir:

– Nənə vay, nənə vay!!!

Sevən künlüdə tab-tavana hardanıydı? Bayax ha oğlan da özünü isdəkclisinin dalınca atır... Deyilənə güre, qızın “nənə vay” harayının əks-sədası obada da eşidilib. Çux suraxlayıb axtarıblar, di gəl oğlannan qızdan bir nəm-nişana tapmayıblar. O vaxdan da bu güz qaraldan dərəni Nənəvay dərəsi adıyla çağırmağa başlayıblar.

ŞIXHEYDƏR DAĞI

Bizim bu Şixheydər dağı var ha, mübarək olmuşun adı uzun bir hekayətə bağlıdır. Belə nağıl eləyillər ki, ötəndə Şeyx Heydər adında gürüb-götürmüş, başdı-bilikli dərvişmisal bir mürid bu tərəflərə gəzar eləyibmiş. Dürvəsində də özü kəmalda, özü tutarda adamlar yıqıbmış. Gəzib dulaşdığı oymaxlarda dünyanın gəliş-gedişinnən, olub-olmuşlarının sühbət açar, o yerrənin adamlarına haxdan-divannan dərslər verib onları öz tərəfinə çəkərmiş. Şeyx Heydər əsas qəsdini niyyəti elin əlbirliyinə-dilbirliyinə çatmağıymış. El-camahat da bir ucdan ona inanıb iman gətirmiş. Hə, bu burda qalsın, eşit sühbətini o biri ucundan. Kafir ülməmişdi ha! Baxıb güdü ki, belə gətse, hamı şeyxin başına cəm olardı. O səbəbdən də özü imanda olannan oturub tədbir tükür ki, fitnə-fəsadlı-bir fəndinən şeyxi aradan gütürsünnər. Tədbirəri də bu olur ki, bir gün sühbətini güzü açılar-açılmaz yuxunun şirin çağında xəlvətcə şeyxin çadırına basqın düzəldillər. Onu ülümçül yaralayıb aradan çıxıllar, hay-haray düşür. Nə qədər dava-dərman, təbib-luğman tükürlərsə, bir şey çıxmır. Şeyx Heydər sun nəfəsdə yerdən bir uvuc qannı turpax gütürüb üpənnən sonra üz tutub dürvəsindəkilərə belə deyir:

– Məni elə buradaca basdırın. Özünüz də bu mən üpən turpağa and-qəsem eləyin ki, inanman-imannan dünməyəcəksiniz.